

TIL O'RGANISH INTELLEKTUAL RIVOJLANISH VA MADANIY MULOQOTNING ASOSI

Qosimjonov Fayzullo Azizbek o'g'li

Qarshi davlat texnika universiteti Nuriston akademik litseyi o'quvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada til o'rganishning zamonaviy davrdagi ahamiyati, global va milliy ta'lim tizimlarida xorijiy tillarni o'qitishning strategik yo'nalishlari hamda raqamli texnologiyalar asosidagi yangi yondashuvlar tahlil qilingan. Shuningdek, maqolada global ta'lim tizimlarida til o'rganishga xizmat qiluvchi xalqaro platformalar imkoniyatlari tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: til o'rganish, xorijiy til, raqamli platforma, CEFR, CLIL, blended learning, kommunikativ kompetensiya, global ta'lim, Duolingo, Eduon, madaniy muloqot.

Bugungi globallashtirish va raqamli transformatsiya jarayonlari sharoitida xorijiy tillarni o'rganish masalasi shaxsiy, kasbiy hamda ijtimoiy kompetensiyaning ajralmas tarkibiy qismi sifatida e'tirof etilmoqda. Til inson tafakkurining, madaniyatining, tarixiy xotirasining va xalqaro aloqalarning asosiy vositasi bo'lib, uni o'rganish nafaqat muloqot imkoniyatlarini kengaytiradi, balki intellektual rivojlanish, madaniyatlararo muloqot, innovatsion tafakkur va global integratsiyani ta'minlaydi. Shaxsning ijtimoiy faolligi, kasbiy muvaffaqiyati va axborot texnologiyalarini o'zlashtirish darajasi ko'p jihatdan uning lingvistik kompetensiyasiga bog'liq. Shu sababli, til o'rganish bugungi kunda inson kapitalining muhim tarkibiy qismi, intellektual taraqqiyot va madaniy o'sishning strategik omili sifatida qaralmoqda.

Dunyo miqyosida til o'rganish siyosati ta'lim tizimining eng muhim ustuvor yo'nalishlaridan biriga aylangan. Yevropa Ittifoqida 2001-yildan beri amal qilayotgan CEFR (Common European Framework of Reference for Languages) tizimi til bilish darajalarini (A1-C2) aniqlovchi yagona standart sifatida qabul qilingan. Bu model asosida ko'plab davlatlar, jumladan, Buyuk Britaniya, Germaniya, Fransiya, Italiya, Janubiy Koreya va Yaponiya o'z milliy o'quv dasturlarini ishlab chiqdi. CEFR tizimi o'qish, yozish, tinglash, gapirish va madaniyatlararo kompetensiyaning kompleks tarzda baholaydi. Shu tizim asosida "Cambridge English", "IELTS", "TOEFL", "DELTA", "TOPIK", "JLPT" kabi xalqaro imtihonlar shakllangan bo'lib, ular til o'rganish natijalarining global mezonini belgilab beradi.

Xalqaro miqyosda til o'rganuvchilar uchun yaratilgan raqamli platformalar soni tobora ortmoqda. Ulardan eng mashhurlari Duolingo, BBC Learning English, Coursera, Busuu, LingQ, Khan Academy Language Center, TED-Ed, OpenAI Voice Tutor va Lingoda platformalaridir. Bu ilovalar foydalanuvchilarga interaktiv darslar, so'z boyligini mustahkamlovchi o'yinlar, talaffuzni to'g'rilovchi sun'iy intellekt tizimlari va real

muloqot simulyatsiyalarini taqdim etadi. Ayniqsa, Duolingo o'quvchini motivatsion tarzda o'rganishga undaydi, har kuni mashq bajarish tizimi orqali o'qish odatini shakllantiradi. "BBC Learning English" esa ingliz tili talaffuzi, grammatika va madaniy jihatlarini o'rgatishda yetakchi o'quv manba hisoblanadi. "Coursera" va "EdX" kabi platformalarda esa yetakchi universitetlarning til o'qitish kurslari (Cambridge, Stanford, Yale, Seoul National University va boshqalar) bepul yoki sertifikatli shaklda taklif etiladi.

Mamlakatimizda ham xorijiy tillarni o'rganishga katta e'tibor qaratilmoqda. 2012-yil 10-dekabrda qabul qilingan PQ-1875-sonli Prezident qarori "Chet tillarini o'rganish tizimini yanada takomillashtirish to'g'risida" til siyosatining muhim burilish nuqtasi bo'ldi. Mazkur qarorga binoan, barcha ta'lim bosqichlarida chet tillarini o'qitish innovatsion metodika asosida joriy etildi. O'zbekiston ta'lim muassasalarida ingliz, rus, turk, xitoy, koreys, arab, nemis va fransuz tillari o'qitilmoqda. Shuningdek, oliy ta'limda CEFR standartiga muvofiq B1-C1 darajalarini egallash majburiy mezon sifatida belgilangan. Bugungi kunda Tashkent State University of Oriental Studies, World Languages University, Westminster International University in Tashkent, Inha University, **Amity University, Yeosu Technical Institute kabi ta'lim muassasalari til o'qitishning xalqaro metodikalarini amalda qo'llab kelmoqda.

O'zbekistonda til o'rganishni qo'llab-quvvatlaydigan mahalliy platformalar ham faoliyat yuritmoqda. Jumladan, Ingliz tili - UzEdu, Online Lingua, Smart English Academy, IELTS.uz, LangTutor, EduMarket, va Eduon kabi platformalar foydalanuvchilarga onlayn darslar, video mashg'ulotlar, testlar va o'qituvchi bilan jonli muloqot imkoniyatlarini yaratmoqda. Eduon platformasi orqali o'quvchilar IELTS, CEFR, TOEFL kabi imtihonlarga tayyorlanish bilan birga, ona tili va rus tili fanlarini ham interaktiv shaklda o'rganish imkoniga ega. Lingua Skills loyihasi esa yoshlar uchun bepul mobil ilova sifatida ishlab chiqilgan bo'lib, unda "gamification" (o'yinlashtirish) elementi asosida o'qitish amalga oshiriladi.

Til o'rganish jarayonida ta'limning kommunikativ yo'nalishdagi metodlari CLIL (Content and Language Integrated Learning), project-based learning, blended learning va task-based learning eng samarali hisoblanadi. Ayniqsa, CLIL yondashuvi tilni fan bilan integratsiyalashgan holda o'rgatish imkonini beradi. Masalan, informatika yoki biologiya fanini o'rganayotganda o'sha fan materiallari ingliz tilida beriladi, bu esa o'quvchining terminologik lug'atini kengaytiradi va tabiiy muloqotga o'rgatadi.

Til o'rganishda madaniy omil ham alohida ahamiyatga ega. Har bir til o'z xalqi, tarixi, qadriyatlari va tafakkurini o'zida aks ettiradi. Shu bois, tilni o'rganish bu xalqni anglash, madaniyatini tushunish va o'zaro hurmatni shakllantirish jarayonidir. UNESCOning "Languages and Cultural Dialogue" dasturida ham til madaniy xilma-xillikni saqlash va xalqlar o'rtasidagi totuvlikni mustahkamlashning eng muhim vositasi sifatida qayd etilgan.

Xulosa qilib aytganda, til o'rganish bu nafaqat ta'lim jarayoni, balki inson tafakkurining kengayishi, madaniy o'zaro tushunish va ijtimoiy uyg'unlikning asosi hisoblanadi. Raqamli davrda til o'rganish texnologiyalari global va milliy platformalar orqali yangi bosqichga chiqdi: sun'iy intellekt, virtual muhit va interaktiv vositalar bu jarayonni yanada qulay, shaxsga yo'naltirilgan va ijodiy tusga keltirdi. Tilni mukammal bilgan inson – o'zligini anglagan, dunyoni his etgan va o'z xalqi madaniyatini jahon miqyosida munosib ifoda etishga qodir shaxsdir. Shu bois, har bir yosh uchun til o'rganish bugungi kunda intellektual yuksalish va global muvaffaqiyat sari yo'l ochuvchi eng muhim bosqichdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Xoliqova, D. Til O'rganishning Psixolingvistik Asoslari. – Toshkent: Fan Va Texnologiya, 2021. – 210 B.
2. Gulnaz, J. (2022). Use Of Information Technology In Teaching Optics In School Physics Course. International Journal Of Social Science & Interdisciplinary Research Issn: 2277-3630 Impact Factor: 8.036, 11(02), 80-84.
3. Janabergenova, G. (2021). Optika Bo'limini O'qitishda Innovatsion Metodlardan Foydalanish. Scientific Progress, 1(5), 460-464.
4. Soliyeva, Z. (2021). The Impact Of Social Learning In English Language Learning Process. Студенческий Вестник, (11-4), 11-12.
5. Расулова, С. У. (2022). В. Ирвинг Ижодида “Ал-Хамро” Романидаги Арабча Сўзларининг Асосий Турлари Ва Таржимашунослик Муаммолари. Oriental Renaissance: Innovative, Educational, Natural And Social Sciences, 2(5), 862-871.
6. Уколова, А. М., & Медведевских, В. С. (2015). Выпускная Квалификационная Работа.
7. Бегбудиева, П. (2017). Особенности Перевода Рекламных Текстов. Евразийский Научный Журнал, (2), 349-350.
8. Esbosynovna, T. G., Sarsenbaevich, A. M., & Sapparbaevich, K. A. (2022). Current Situation Of Agricultural Product Export Financing And Its Analysis. Periodica Journal Of Modern Philosophy, Social Sciences And Humanities, 9, 4-11.
9. Esbosynovna, T. G. (2022). Sarsenbaevich Am Problems With Financing Export Of Agricultural Products. Epra International Journal Of Economic And Business Review (Jebr), 10(6), 5-8.
10. Sarsebaevich, A. M., & Qizi, J. Z. R. (2024). Ўзбекистон Худудларида Қишлоқ Хужалиги Маҳсулотларини Ишлаб Чиқариш Самародорлиги Таҳлили. Science And Innovation, 3(Special Issue 24), 616-621.
11. Тажекеев, З. К. (2019). Методические Аспекты Применения Способов Финансового Анализа В Аудит. Экономика И Предпринимательство, (11), 918-923.

12. Karimovna, S. H. The Role Of Independent Reading In Improving Young Learners' Speaking Skills. International Journal On Integrated Education, 4(4), 109-112.
13. Satimova, H. (2025). Gender Differences In English Idioms. Taraqqiyot Spektri, 1(8), 391-397.
14. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Qarori Pq-1875. Chet Tillarini O'Rganish Tizimini Yanada Takomillashtirish To'G'Risida. – Toshkent, 2012-Yil 10-Dekabr.
15. Jo'Rayev, M. Xorijiy Tillarni O'Qitishda Innovatsion Texnologiyalar. – Toshkent: Tdpu Nashriyoti, 2020. – 185 B.

